

Új amerikai Közel-Kelet politika

CSICSMANN LÁSZLÓ

MKI Nézőpont

A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):

Csicsmann László

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.

Borítón szereplő fotó forrása: BRENDAN SMIALOWSKI | Credit: AFP via Getty Images

Csicsmann László, vezető kutató, MKI

ÚJ AMERIKAI KÖZEL-KELET POLITIKA

Donald Trump második ciklusának első hivatalos külföldi látogatása a Közel-Keletre vezetett. Három országot keresett fel a látogatás során - Szaúd-Arábiát, Katart és végül az Egyesült Arab Emírségeket-, amely minden szempontból új alapokra helyezte az Egyesült Államok Közel-Kelet politikáját. Bár sok tényező változott az elmúlt négy évben a térségben, a második Trump-elnökség külpolitikai céljai hasonlóak maradtak. A látogatás során négy regionális kérdés vonatkozásában egyeztetett: a szíriai átmenet, az iráni nukleáris tárgyalások, a jemeni húszikkal kötött tűzszünet kérdése, és a gázai konfliktus. Rijádi beszédében elismerte a korábbi katonai beavatkozásokra és a felülről erőltetett demokratizációra épült amerikai külpolitika hibáit és felvázolt egy új „aranykort” a Közel-Keletnek, amely majd párhuzamosan haladhat az Egyesült Államok aranykorával. Az amerikaiak számára továbbra is a kelet-ázsiai régió és az amerikai-kínai rivalizálás képezi a stratégiai percepció alapját, de a Közel-Kelet számos lehetőséget jelent ebből a szempontból. Trump látogatása megerősítette a Perzsa-öböl térségével való kapcsolatokat és azok most már messze túlmutatnak a fosszilis energiahordozók jelentőségén.

A MEGVÁLTOZOTT GEOPOLITIKAI KÖRNYEZET

Donald Trump első hivatalos külföldi látogatása – az első elnöki ciklusához hasonlóan – a Közel-Keletre vezetett. Ezúttal azonban nem látogatott el Izraelbe, ugyanakkor Benjamin Netanjahu miniszterelnök, Trump útjáig bezáróan már kétszer is megfordult a Fehér Házban. Az Egyesült Államok számára továbbra is a kelet-ázsiai régió és az amerikai-kínai rivalizálás képezi a stratégiai percepciójának az alapját, de a Közel-Kelet ebből a szempontból számos lehetőséget jelent az amerikai külpolitika számára. Ezeket a lehetőségeket pedig Trump elsősorban beruházási céljaira használja fel, a régióhoz való viszonyát pedig ezen célok alapján újítja meg.

Az elmúlt négy esztendő alatt a közel-keleti térség jelentős mértékben átalakult. A 2023. október 7-ei terrortámadást követő eszkaláció következményeként Irán

és az általa támogatott nem állami szereplők (Hamász és Hezbollah) – a jemeni húszik kivételével – meggyengültek, ezzel szemben Izrael az ún. hétfrontos háborúval próbálja befolyásolni a regionális folyamatokat saját biztonsága érdekében. Az Aszad-rezsim mindössze két hét leforgása alatt omlott össze 2024 decemberében, és az átmeneti kormány egy fokozódó izraeli-török geopolitikai rivalizálással néz szembe. 2023-ban Irán és Szaúd-Arábia részben Kína közvetítésének hatására közeledett egymáshoz. Irán 2023-ban csatlakozott a Sanghaji Együttműködési Szervezethez, 2024-ben pedig négy közel-keleti állam (Egyiptom, Egyesült Arab Emírségek, Irán és Szaúd-Arábia) meghívást kapott a BRICS-be.

Az elmúlt másfél év során azonban két, a régióra jellemző tulajdonság nem változott: a regionális rend hiánya, vagyis a négy regionális hatalom (Irán, Izrael, Szaúd-Arábia és Törökország) egymással való vetélkedése; a Közel-Keleten belül a Perzsa-öböl térségének továbbra is meghatározó súlya („gulfization”).

A második Trump-elnökség Közel-Kelettel kapcsolatos [külpolitikai céljai](#) nem változtak érdemben és az alábbiakban foglalhatók össze:

1. Az Ábrahám-egyezmények kibővítésére építve egy átfogó közel-keleti regionális architektúra (*Middle East Security Architecture*) kiépítése;
2. Izrael biztonságának garantálása;
3. Az iráni katonai célú nukleáris program megállítása;
4. Az Egyesült Államok irányába történő befektetések ösztönzése, üzletek kötése;
5. Az „orosz-kínai-iráni-észak-koreai” tengely gyengítése, Kínának a közel-keleti technológiai és védelmi szektorban való jelenlétének csökkentése;
6. terrorizmussal szembeni fellépés (különösen Iszlám Állam), illetve a hajózás szabadságának helyreállítása a Báb al-Mandeb szorosnál.

A REGIONÁLIS KÉRDÉSEK

A látogatás során különféle formában egyeztetett Trump elnök négy regionális kérdés vonatkozásában: a szíriai átmenet, az iráni nukleáris tárgyalások, a jemeni húszikkal kötött tűzszünet kérdése és a gázai konfliktus.

Szíria. Trump amerikai elnök a szaúdi látogatása másnapján röviden találkozott Szíria új elnökével, Ahmed as-Saraa-val és sürgette, hogy az országa

csatlakozzon az Ábrahám-egyezményekhez. A mostani találkozóhoz hasonlóra 25 éve nem került sor, korábban 2000-ben Bill Clinton találkozott Bassár al-Aszad akkori szíriai elnökkel Genfben. [Trump a rijádi befektetési fórumon tartott beszédében bejelentette a Szíriával szembeni szankciók felfüggesztését](#), amelyben két személy – Mohamed bin Szalmán szaúdi trónörökös és Recep Tayyip Erdoğan török elnök jelentős szerepet játszott. A szankciók feloldása azonban nem egyszerű, az elnöki rendeletek keretében magánszemélyeket érintő korlátozások viszonylag könnyen feloldhatók, azonban az ún. Ceasar Act keretében 2024 decemberében öt esztendővel meghosszabbított intézkedéseket a Szenátuson kell szavazásra bocsátani. Szaúd-Arábia részéről fontos szempontként jelenik meg Szíria területi integritásának a tiszteletben tartása is, elsősorban az izraeli területfoglalások kapcsán próbálja a szaúdi trónörökös Trump elnök Izraelre való nyomásgyakorlását kérni. Az Egyesült Államoknak Szíriával kapcsolatban van egy másik fontos célja, megakadályozni az Iszlám Állam lehetséges megerősödését. [Egyes elemzések szerint](#) ugyanis különösen az iraki-szíriai határ mentén többezer dzsihádista tevékenysége destabilizálja a térséget, amely a legjelentősebb kihívások egyike az új szíriai vezetésnek.

Iráni nukleáris tárgyalások. Az Öbölmenti Együttműködési Tanács (*Gulf Cooperation Council, GCC*) hat tagállama szeretné elkerülni az Iránnal szembeni háborút, ugyanakkor abban sem érdekeltek, hogy a közel-keleti ország katonai célú nukleáris programja érdekében további lépéseket tegyen. A 2023-as szaúdi-iráni normalizációt követően megnyíltak a kommunikációs csatornák, és különösen Omán tart fenn szorosabb viszonyt a közvetítő tevékenységén keresztül Iránnal. Trump számára fontos, hogy gyors és látványos eredményt érjenek el a tárgyalásokon, amelyek némiképpen megtorpanak a negyedik fordulót követően. Ennek az az oka, hogy Steve [Witkoff az urándúsítás leállítást követeli az irániaktól](#), [Pezeskián iráni elnök pedig a Tehran Dialogue Forum keretében tartott beszédében kijelentette](#), hogy a rezsim nem enged a polgári célú nukleáris programból, és a nemzetközi egyezmények értelmében urándúsításra is joga van. A GCC tagállamai közül [Szaúd-Arábia szintén szeretné elismertetni az Egyült Államokkal az urándúsításhoz való jogát](#), a kérdés ezért is igen érzékeny minden oldal szempontjából. Ha Washington jóváhagyja Iránnak az urándúsításhoz való jogát, akkor Szaúd-Arábia ugyanezt fogja kérni az Egyesült Államoktól, amely a térség szempontjából újabb feszültségforrásokat eredményezhet.

Tűzszünet a húszikkal. Az iráni nukleáris tárgyalások, illetve a fokozott amerikai katonai beavatkozás meghozta az első sikert, a húszki mozgalom katonai szárnya, [az Anszár Allah bejelentette, hogy nem támadja tovább az amerikai katonai egységeket](#). A tűzszünet a regionális biztonság szempontjából kulcsfontosságú lépés, ugyanakkor nem kezeli a szélesebb értelemben vett

problémákat. Az Anszár Allah retorikájában az amerikaiakkal szemben aratott győzelemként értékeli a tűzszünetet, illetve a mozgalom nem függesztette fel az Izraellel szembeni rakétatámadásait. Továbbá a jemeni kérdés kezeléséhez valamelyik külpolitikai aktornak érdemi diplomáciai tevékenységet kell kifejtteni, amelyet szerepet jelen esetben az Egyesült Államok nem kíván felvállalni.

Izrael és a gázai konfliktus. Donald Trump több ízben megerősítette, hogy az Egyesült Államok számára Izrael kulcsfontosságú szövetségese, azonban az elmúlt hetek közel-keleti eseményei egyes vélemények szerint a zsidó állam elszigetelődését eredményezhetik. Washington a látogatás előtti napokban elérte, hogy a Hamász engedje szabadon az utolsó fogvatartott amerikai-izraeli kettős állampolgárt, azonban nem sikerült rávenni egyik felet sem, hogy a [Witkoff-féle javaslatot](#) (45 nap tűzszünetért cserébe a Hamász azonnal elenged a fogságában lévő 10 élő túszt) elfogadják. Az iráni nukleáris tárgyalások vonatkozásában az Egyesült Államok és Izrael között nézetkülönbségek vannak, az utóbbi ugyanis katonai erővel vetne véget Teherán ambícióinak. A gázai konfliktus és Trump az arab államok által elutasított béketerve, a gázai riviéra ötlete azonban láthatóan nem akadályozta meg a tranzakcionális alapú üzleti megállapodásokat.

A SIKERES ÜZLETI MEGÁLLAPODÁSOK

Az Egyesült Államoknak mindhárom országgal történelmi léptékű üzleti megállapodást sikerült kötnie, amelynek több üzenete is van. Egyrészt, Washington az *America first* koncepció keretében szeretne minél több ipart és pénzügyi befektetést megvalósítani, amelynek részeként jelentős eredményt ért el a három országgal. Másrészt, Trump – miközben elfogadja Peking és más állami szereplők közel-keleti gazdasági kapcsolatait – szeretne határokat megszabni a Kínával való kapcsolatok jellegét illetően, így – többek között – a GCC államaitól elvárja, hogy dollárban kereskedjenek, az Egyesült Államoktól vásároljanak fegyvert, és a technológiai szektorban minimalizálják az együttműködést. Harmadrészt, ahogy korábban említettük, a GCC államok globális érdekeit nem korlátozza a palesztin kérdés, a gázai konfliktus kezelése kapcsán továbbra is nézeteltérések vannak Trump elnökkel, ugyanakkor az üzleti érdekek mindenek felett állnak. Negyedrészt, a GCC államok érdekelték független külpolitikájuk fenntartásában, és nem kívánnak oldalt választani az esetlegesen blokkokká alakuló nemzetközi rendszerben.

[Trump Katarral 1,2 trillió dollár üzletet kötött](#), amelyek közül kiemelkedik a Qatar Airways által 210 Boeing repülőgép vásárlásával kapcsolatos bejelentése, a kvantumtechnológia, valamint az energiaipar területén megvalósuló

beruházások. Az út során Trump megköszönte az uralkodó család Boeing 747-800-as, mintegy 400 millió dollár értékű ajándékát, amely az Egyesült Államokban jelentős kritikákat váltott ki. Szaúd-Arábiával 600 milliárd dollár értékű üzletet kötöttek, Rijád 142 milliárd értékben vásárol korszerű fegyvereket az Egyesült Államoktól. Washington Abú Dhabiban pedig 200 milliárd dollár értékű befektetésről állapodott meg, amely – többek között – felöleli a mesterséges intelligencia, az űrtechnológia, valamint az energiaipar területét.

A TRUMP-BESZÉD RIJÁDBAN

Trump közel-keleti látogatása minden szempontból új alapokra helyezte az Egyesült Államok Közel-Kelet politikáját, többen új korszakról beszélnek, amelyet Rijádban egy üzleti fórumon tartott közel negyven perces beszédében vezetett fel. A beszédben Trump elismerte, hogy hibás volt az a korábbi amerikai külpolitika, amely a katonai beavatkozásokra és a felülről erőltetett demokratizációra építette a térség fejlesztését. A helyi szuverenitás elsődlegességét és a külső beavatkozás kudarcát hangsúlyozta. A GCC államok enélkül a beavatkozás nélkül érték el azon eredményeiket, amellyel globális befolyásra tettek szert. A beszéd rendkívül pozitív visszhangra talált az arab olajmonarchiák körében.

Beszédében felsorolta első elnökségének számos eredményét a térségben, beleértve az Ábrahám-egyezmények megkötését az Egyesült Arab Emírségek és Izrael, valamint Bahrain és Izrael között; az Öböl-menti Együttműködési Tanács belső megosztottságainak enyhítését egy többéves diplomáciai válság kitörése után Katar és az Arab Liga többi tagja között; az ISIS megsemmisítését, valamint Irán forrásainak elvágását, amelyek az instabilitás fenntartását finanszírozták. Második ciklusa eddigi sikerei között az utolsó Hamász által fogva tartott amerikai túszer sikeres kiszabadítását hozta példának.

Az elhangzottak alapján az amerikai elnök szerint a Közel-Kelet jövőjét már nem a háború fogja meghatározni. Amellett, hogy vázolta az amerikai külpolitika prioritásait a régióban, és egy átfogó stratégiai irányváltást jelentett be: a konfliktusokra épülő megközelítés helyett a gazdasági együttműködés lesz a főszerep. Szaúd-Arábiát nevezte az Egyesült Államok „első számú szövetségésének” a térségben. Bár Iránt felelőssé tette a Szíriában, Libanonban, Gázában, Irakban és Jemenben tapasztalt vérontásért, tett egy apró gesztust is, mondván, hogy ő „soha nem hitt az örök ellenségekben”. Izraelt eközben csak egyszer nevesítette. Megerősítette azt is, hogy szerinte a Nyugatnak a legnagyobb hosszú távú kihívásai kezelésére kellene összpontosítania – valószínűleg Kínára utalva – nem pedig a háborúra.

Trump kifejezte azt a reményt, hogy ez a megközelítés elhozza a Közel-

Kelet „aranykorát”, amely párhuzamosan haladhat az Egyesült Államok új „aranykorával”. Egy ilyen közel-keleti aranykor erős partnereket biztosíthatna az Egyesült Államok számára, amelyek kimondottan fontosok lesznek a kialakuló új világrendben. Összességében Trump látogatása megerősítette a Perzsa-öböl térségével való kapcsolatokat úgy, hogy azok messze túlmutatnak a fosszilis energiahordozók (olaj és földgáz) jelentőségén.